

УДК 347.440.34

DOI 10.36919/3041-1149(Print).6-7.2025.116-124

О. О. Хорватова,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного права
та галузевих правових дисциплін,
Київський університет права НАН України
email: ksenja-mail@ukr.net
ORCID 0000-0002-1467-3797

ЦИВІЛЬНО-ПРОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ІСТОТНИХ УМОВ ДОГОВОРУ СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті здійснено аналіз істотних умов договору страхування життя та здоров'я за законодавством України з використанням практичних прикладів. Констатовано факт, що інститут страхування життя та здоров'я є надійним і стабільним фінансово-правовим інструментом для вирішення глобальних проблем як суспільства загалом, так і конкретно взятої особи зокрема. Наведено думки вчених-юристів у сфері доктринального тлумачення поняття договору страхування та його істотних умов. Ґрунтуючись на нормах нового законодавства, в сфері страхування виокремлено та проаналізовано істотні умови договору страхування життя та здоров'я. Приділено увагу додатковим умовам договору страхування життя та здоров'я, як-от критичні захворювання, онкологія. Роз'яснено випадки виключень, що існують в умовах для договору страхування життя та здоров'я з метою запобігання страховому шахрайству.

Ключові слова: страховий ринок, страхові послуги, страхування життя та здоров'я, національне законодавство, договір страхування, договір страхування життя, критичні захворювання.

Постановка проблеми. Інститут страхування життя та здоров'я впродовж декількох століть є надійним і стабільним фінансово-правовим інструментом вирішення глобальних проблем суспільства в усьому цивілізованому світі. Саме через інститут страхування життя та здоров'я його користувачі мають можливість вирішити питання, які в певний спосіб пов'язані із забезпеченням гідного рівня життя, турботою про осіб похилого віку, осіб, які внаслідок різних життєвих ситуацій та обставин втратили працездатність. Неоціненною допомогою через страхування життя є допомога для дітей, які втратили батьків і набули статус сиріт, а також для сімей, що залишилися без годувальника.

Саме інститут страхування життя та здоров'я через регулярні страхові внески робить реальним захист себе особисто чи своїх близьких від непередбачуваних життєвих ризиків і подій, впевненість у завтрашньому дні.

З іншого боку, накопичені під час дії договору страхування життя та здоров'я фінанси можуть стати в нагоді для покращення життя, навчання дітей, подорожей тощо. Це можливо завдяки унікальності цього фінансово-правового інструменту: страхувальник чи застрахована особа наряду із отриманням страхового захисту в разі настання визначених у договорі страхування подій після закінчення договору гарантовано отримує не лише накопичену страхову суму, а й додатковий інвестиційний дохід.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням правового регулювання договору страхування життя та здоров'я приділено чимало наукових і практичних досліджень. Зокрема, цій темі свої праці присвятили: В. Базилевич [1; 2], Д. Біленчук, О. Павлюк [3], Т. Боднар [4], Н. Горбань [5], Л. Горбач, О. Каун [7], Г. Григораш, Т. Григораш, В. Олійник, І. Субачов [7], Л. Дерев'янка [8], Н. Дерев'янка [9], О. Залетов [10; 11], Ю. Клапків [12], Н. Міловська [13; 14; 15], С. Осадець [16], О. Хорватова [17; 18; 19] та інші.

Утім, зважаючи на чинність з 1 січня 2024 року нового законодавства в сфері страхування, а саме Закону України від 18 листопада 2021 року № 1909-IX «Про страхування» [20], виникає потреба в сучасному науково-практичному роз'ясненні основних положень договору страхування життя й здоров'я та його істотних умов з використанням практичних прикладів.

Метою статті є правовий аналіз істотних умов договору страхування життя та здоров'я за законодавством України.

Виклад основного матеріалу. Початок минулого 2024 року в сфері страхування ознаменувався набуттям чинності Закону України від 18 листопада 2021 року № 1909-IX «Про страхування», який, на нашу думку, абсолютно сміливо можна назвати клієнтоорієнтованим і рушійною силою для формування страхової культури в новому українському суспільстві. Цей Закон націлений на новітні способи й методи регулювання відносин у сфері страхування загалом, детально визначає загальні правові засади здійснення діяльності в сфері страхування; регламентує нові вимоги до надання посередницьких послуг у сфері страхування, особливо у сфері довгострокового страхування життя.

Утім перш ніж аналізувати істотні умови договору страхування життя та здоров'я згідно з чинним законодавством, пригадаємо, що саме доктрина цивільного права розуміє під договором і його істотними умовами взагалі.

У доктрині цивільного права договір визначається як «...унікальний правовий засіб, що дозволяє здійснювати як нормативне, так й індивідуальне правове регулювання. У першому випадку він установлює норми права – правила поведінки загального характеру, які характеризуються неперсоніфікованістю, тобто відсутністю вказівки на конкретного адресата, що дозволяє нормам адресуватися не одній якійсь особі, а відразу багатьом, поіменно не названим, і невичерпністю – можливістю їх багаторазової реалізації. У другому випадку – це індивідуальні правила, які зазвичай є персоніфікованими й вичерпними» [21, с. 17].

Змістом договору є його умови, які мають бути чітко визначені та зрозумілі. Утім учені згодні думки про те, що «...істотні умови договору можуть бути трьох видів: загальні для всіх договорів; спеціальні, тобто передбачені законом для конкретного виду договору, та індивідуальні, тобто такі, що висувуються однією зі сторін договору під час його укладення» [22, с. 99–101].

О. Грін також зазначає, що «істотні умови договору є ті, без досягнення домовленості за якими договір вважається укладеним. Істотними умовами є умови про предмет договору, умови, які визначені законом як істотні і є необхідними для договорів даного виду; а також усі ті умови, відносно яких за заявою хоча б однієї зі сторін має бути досягнута згода. Істотні умови не можуть змінюватись сторонами на власний розсуд» [23, с. 37–38].

Отже, до загальних істотних умов усіх договорів належить їхній предмет, тобто те, про що сторони домовляються, з приводу чого вони вступають у правовідносини. Спеціальні умови зазвичай передбачаються законодавством для конкретних видів договорів. Індивідуальні ж умови є важливими для тієї сторони, яка їх висуває, за умови, що друга сторона, розглядаючи запропоновані умови договору, приймає рішення про їх прийнятність, і лише тоді досягається домовленість між ними.

Цивільне законодавство України у ст. 626 ЦК України [24] закріплює: «...договором є домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків». Сторони є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості. У договорах за участю фізичної особи – споживача враховуються вимоги законодавства про захист прав споживачів (ст. 627 ЦК України).

Зміст договору становить умови, визначені на розсуд сторін і погоджені ними, та умови, які є обов'язковими відповідно до актів цивільного законодавства (ст. 628 ЦК України). До типових умов договору належать такі, що визначаються відповідно до умов договорів певного виду (ст. 630 ЦК України): в нашому випадку йдеться про Загальні Умови страхування життя та здоров'я за класами страхування життя, що затверджуються щорічно правлінням страхових компаній, які надають послуги в сфері страхування життя та здоров'я.

Отже, власне, договір страхування укладається відповідно до Цивільного кодексу України, Закону України «Про страхування», інших законодавчих актів, а також на підставі Правил або Умов страхування за відповідними класами, які щорічно затверджуються страховиками. Також вимоги щодо укладення договорів страхування за окремими класами страхування та категоріями страхових ризиків для врегулювання правовідносин, за якими вимагається обов'язкова наявність договору, можуть бути визначені законодавством (чч. 1, 3 ст. 979 ЦК України).

Дещо дивним, на нашу думку, залишається неоднозначне тлумачення «договору страхування життя» різними законодавчими актами.

Так, ст. 109 Закону України «Про страхування» [20] встановлює, що «...договір страхування життя за класами страхування життя може укладатися на визначений строк або діяти протягом життя застрахованої особи (довічно), передбачати різні комбінації ризиків за класами страхування, форми страхових виплат, включати накопичувальну (страхування на випадок дожиття до визначеного віку чи дати або вступу у шлюб, або народження дитини) та/або ризикову складову (страхування на випадок смерті та страхування на випадок допоміжних ризиків, зокрема смерті в результаті нещасного випадку, травми, хвороби, тілесних ушкоджень, тимчасової та/або постійної (стійкої) втрати працездатності), передбачати гарантований інвестиційний дохід та/або можливість участі у прибутках страховика, укладатися з фіксованим та/або змінюваними розмірами страхових сум, страхових виплат та/або страхових премій».

Водночас п. 14.1.52 ст. 14 Податкового кодексу України [25] закріплює: «...договір довгострокового страхування життя – це договір страхування життя строком на п'ять і більше років, який передбачає страхову виплату одноразово або у вигляді анuitету, якщо застрахована особа дожила до закінчення терміну дії договору страхування чи події, передбаченої у договорі страхування, або досягла віку, визначеного договором. Такий договір не може передбачати часткових виплат протягом перших п'яти років його дії, крім тих, що здійснюються у разі настання страхових випадків, пов'язаних із смертю чи хворобою застрахованої особи або нещасним випадком, що призвело до встановлення застрахованій особі інвалідності I або II групи чи встановлення інвалідності особі, яка не досягла вісімнадцятирічного віку».

Утім залишимо дискусію щодо неоднозначного тлумачення договору страхування життя та здоров'я й, використовуючи обидва законодавчі визначення, перейдемо до важливості істотних його умов.

За практикою, що склалась в усьому світі, та згідно зі ст. 981 ЦК України договір страхування укладається в письмовій формі з дотриманням вимог до письмової форми правочину. Факт укладення договору страхування може посвідчуватися страховим полісом чи сертифікатом. У разі недодержання письмової форми договору страхування такий договір є несуттєвим.

Істотними умовами договору страхування, відповідно до ст. 982 ЦК України, є предмет договору страхування, страховий випадок, розмір грошової суми, в межах якої страховик зобов'язаний провести виплату в разі настання страхового випадку (страхова сума), розмір страхового платежу та строки його сплати, строк договору й інші умови, визначені актами цивільного законодавства. На підставі вищенаведених норм проаналізуємо істотні умови договору страхування життя та здоров'я.

1. Предметом договору страхування життя та здоров'я є передача страхувальником за плату ризику, пов'язаного з об'єктом страхування, страховику на умовах, визначених договором страхування або законодавством України. Об'єктом страхування виступають: життя, здоров'я, працездатність та/або пенсійне забезпечення.

2. Строк дії договору страхування життя встановлюється за згодою страховика й страхувальника та зазначається в договорі страхування. Як зазначалося вище, договір страхування життя та здоров'я укладається мінімум на 5 років. Максимальний термін дії договору законодавством не обмежений.

Практична діяльність ринку страхування життя та здоров'я в Україні свідчить про те, що максимальний термін дії договору залежить або від настання певного віку страхувальника чи застрахованої особи (досягнення 18–23 років для дитячих програм страхування життя та досягнення 65–70–75–80 років для програм страхування дорослих осіб), або залежно від

програми страхування обмежується дією впродовж 10–15–20–25–30 чи 35 років. Наприклад, на момент укладання договору страхування життя та здоров'я страхувальнику, який виступає одночасно й застрахованою особою, було 25 років; за його бажанням термін дії договору встановлюється 20 років, тобто до досягнення ним 45 років).

Також якщо договором страхування не передбачено інше, то договір страхування набирає чинності з 00 годин дня, наступного за днем укладення договору та/або сплати страхової премії чи її першої частини (для випадків сплати страхової премії частинами), та закінчується о 24 годині дати, що зазначена в договорі страхування як дата закінчення строку дії договору страхування (ч. 2 ст. 98 Закону України «Про страхування»).

Страховий захист діє впродовж усього строку дії договору страхування, якщо інше не передбачено договором страхування або законодавством України. Дія договору страхування закінчується не раніше дати закінчення дії страхового захисту щодо всіх об'єктів страхування, зазначених у такому договорі страхування. Важливо, що дія договору страхування життя та здоров'я не поширюється на події та стани (хвороби), що мають ознаки страхового випадку, які настали до набрання чинності договором страхування.

Ексклюзивною відмінністю договору страхування життя та здоров'я є те, що територією, на яку поширюється страхове покриття, є весь світ, за виключенням територій, де відбуваються бойові дії, війна чи існують інші загрози для життя та здоров'я страхувальника та застрахованої особи.

3. Страховими випадками для договорів страхування життя та здоров'я є:

а) смерть страхувальника (застрахованої особи) з будь-якої причини: раптова смерть, смерть від хвороби, природня смерть за віком. Тут варто наголосити на тому, що деякі страхові компанії-life в своїх Загальних Умовах страхування життя та здоров'я за класами страхування життя не відносять до страхового випадку такий ризик, як «умисне вбивство страхувальника та/чи застрахованої особи», а отже, й не проводять виплату ні страхової суми, ні інвестиційних бонусів, якщо вони передбачені умовами договору. Зрозуміло, що в такий спосіб страхові компанії здійснюють запобіжну діяльність щодо унеможливлення шахрайства з фінансовими та страховими ресурсами;

б) смерть у результаті нещасного випадку;

в) інвалідність, що настала в результаті нещасного випадку, травми, хвороби, тілесних ушкоджень, тимчасової та/або постійної (стійкої) втрати працездатності.

4. Страхова сума або розмір грошової суми, в межах якої страховик зобов'язаний провести виплату в разі настання страхового випадку: для договорів страхування життя та здоров'я розрахунок страхової суми здійснюється індивідуально для кожного клієнта. Страхова сума залежить від розміру щорічної страхової премії щодо договору, строку його дії, віку страхувальника чи застрахованої особи та можливих ризиків (станів здоров'я), що вже існували на момент укладання договору страхування життя (наприклад, на момент укладання договору страхування застрахована особа має захворювання серцево-судинної системи або перенесла операції, або хворіє на цукровий діабет певного типу чи перенесла опромінення хімічними речовинами внаслідок діагностування онкологічних захворювань тощо). У такому разі це буде враховано системою андерайтингу під час розрахунку загальної страхової суми.

5. Розмір страхового платежу та строки його сплати: чинне законодавство не встановлює мінімальних розмірів страхового платежу для договорів страхування життя та здоров'я. Практика страхових компаній у 2024–2025 рр. показує, що мінімальна річна страхова премія становить не менше 10 000 грн, якщо валютою страхування є українська гривня, та 300 доларів США, якщо валютою договору є американський долар. Вказані суми насправді не є значними в контексті накопичення, і вважається, що чим вище річна страхова премія, тим більшим буде загальне накопичення й обумовлена договором страхова сума. Зазначимо, що на офіційний сайтах страхових компаній іноді складно знайти схожу інформацію, вона міститься в так званих тарифних калькуляторах, доступ до яких мають виключно співробітники компаній чи страхові посередники.

Щодо строків сплати річної страхової премії, то за практикою це може бути одноразовий річний платіж або рівнозначні платежі впродовж року. Однак страхові компанії-life пропонують своїм клієнтам для уникнення непорозумінь все ж таки обирати одноразові платежі.

Як допоміжні (додаткові) ризики в договорі страхування життя та здоров'я можуть бути вказані:

- смерть застрахованої особи та її подружжя внаслідок одного нещасного випадку;
- смерть унаслідок нещасного випадку застрахованої особи, що має дитину віком менше ніж 1 рік (12 місяців);
- смерть застрахованої особи внаслідок нещасного випадку на транспорті;
- постійна непрацездатність застрахованої особи внаслідок нещасного випадку;
- постійна непрацездатність застрахованої особи внаслідок нещасного випадку на транспорті;
- тимчасова непрацездатність застрахованої особи в період одужання після госпіталізації;
- діагностування критичного захворювання в застрахованої особи;
- діагностування критичного захворювання в застрахованої особи – дитини;
- діагностування раку жіночого органу в застрахованої особи;
- розлад здоров'я застрахованої особи, що є прямим наслідком раку жіночого органу та який призвів до госпіталізації;
- розлад здоров'я застрахованої особи внаслідок нещасного випадку, який призвів до госпіталізації;
- розлад здоров'я застрахованої особи внаслідок нещасного випадку, який призвів до хірургічного втручання;
- розлад здоров'я застрахованої особи, який призвів до транспортування застрахованої особи автомобілем «швидкої допомоги» до лікарні з метою госпіталізації;
- розлад здоров'я застрахованої особи внаслідок нещасного випадку, спричинений переломом та/або опіком;
- розлад здоров'я застрахованої особи внаслідок нещасного випадку, спричинений травмою та/або тілесним ушкодженням тощо.

У цьому випадку наведені приклади додаткових ризиків за однією з програм страхування життя та здоров'я від ПрАТ страхової компанії «МетЛайф» [26, с. 10–11].

Водночас для договорів страхування життя та здоров'я обов'язково також зазначаються:

- інформація про застрахованих осіб, вигодонабувачів за кожним страховим випадком, передбаченим договором страхування життя, в разі визначення різних осіб за різними страховими випадками;
- розмір страхової суми та/або страхових виплат, страхового тарифу (крім випадків, передбачених Регулятором – Національним банком України, коли страховий тариф не визначається) та страхової премії за кожним страховим ризиком та/або групою страхових ризиків і за договором страхування життя загалом (ч. 3 ст. 89 Закону України «Про страхування»).

Важливою умовою договору страхування життя та здоров'я часто є період очікування – це період між завершенням періоду сплати страхової премії та очікуванням настанням страхового випадку за ризиком дожиття або завершенням строку дії договору, який прямо визначається договором страхування життя (чч. 1, 3 ст. 109 Закону України «Про страхування»). Зазвичай період очікування застосовується до покриття ризиків щодо соматичних захворювань, виявлення можливих хронічних захворювань та обов'язково за онкологічними захворюваннями. Метою застосування періоду очікування є запобігання шахрайству з боку страхувальників і застрахованих осіб.

Законодавство України у чч. 13, 14 ст. 109 Закону України «Про страхування» визначає право регулятора ринку страхових послуг – Національного банку України (п. 40 ст. 1) «...встановлювати додаткові вимоги до договорів страхування життя та порядку їх укладення, а також встановлювати вимоги до порядку визначення страхової премії, редукування страхових сум та/або страхових виплат. Нормативно-правовими актами Регулятора можуть встановлюватися окремі вимоги до порядку встановлення розміру гарантованого інвестиційного доходу, а також до порядку визначення, розподілу та повідомлення страхувальників про бонуси та результати участі у прибутку страховика, визначені цією статтею».

Висновки. Наведений вище загальний аналіз істотних умов договору страхування життя та здоров'я на підставі чинного законодавства України та практики страхових компаній свідчить про таке: інститут страхування життя й здоров'я є одним із способів забезпечення себе та своїх рідних від несподіваних життєвих ризиків. Ніхто з людей не планує ні нещасних випадків, ні інвалідність і особливо свою смерть. Такі ситуації завжди виникають несподівано та завдають чимало проблем і хвилювань у родину, зокрема й фінансові витрати. Гарантована за договором страхування життя та здоров'я страхова сума часто стає в нагоді в разі настання подібних життєвих негараздів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базилевич В. Д. Розвиток страхового ринку – стратегічний фактор капіталовкладення. *Економіка України*. 1998. № 3. С. 13–23.
2. Базилевич В. Д. Страховий ринок України. К. : Знання, 2000. 347 с.
3. Біленчук Д. П., Павлюк О. С. Убезпечувати ся чи страхуватися? Новітній погляд на стару проблему. *Страхова справа*. 2003. № 4 (12). С. 4–5.
4. Боднар Т. В. Договірні зобов'язання в цивільному праві. Загальні положення : навч. посіб. Київ : Юстиніан, 2007. 280 с.
5. Горбань Н. Договір страхування життя. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 1. С. 150–155.
6. Горбач Л., Каун О. Страхування : навчальний посібник. К. : Кондор, 2010. 520 с.
7. Системи соціального страхування зарубіжних країн : навч. посіб. / Григораш Г. В., Григораш Т. Ф., Олійник В. Я., Субачов І. Т. К. : Центр учбової літератури, 2008. 144 с.
8. Дерев'янка Л. Страховики – проти дискримінації у недержавному пенсійному забезпеченні. *Дзеркало тижня*. 2005. № 36 (564).
9. Дерев'янка Н. Особливості страхування життя та недержавного пенсійного забезпечення. *Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2006. № 81–82.
10. Залетов О. М. Страхування UA : навчальний посібник / за ред. д-ра екон. наук О. О. Слюсаренко. К. : Міжнародна агенція «BeeZone», 2003. 320 с.
11. Залетов О. М. Убезпечення життя : монографія. К. : Міжнародна агенція «БІЗОН», 2006. 688 с.
12. Клапків Ю. М. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2020. 568 с.
13. Міловська Н. В. Правова регламентація страхових відносин у період воєнного стану в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2024. Том 35 (74), № 3. С. 44–51.
14. Міловська Н. В. Договірні зобов'язання зі страхування у цивільному праві України: проблеми теорії та практики : монографія. Київ : НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2019. 488 с.
15. Міловська Н. В. Правова природа договору особистого страхування. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 12. С. 43–47.
16. Осадець С. С. Страхування : підручник. Вид. 2-ге. К. : КНЕУ, 2002. 599 с.
17. Хорватова О. О. Стан і перспективи пенсійного забезпечення та страхування життя крізь призму демографічної кризи в умовах воєнного стану: цивільно-правовий аналіз. *Право України*. 2024. № 5. С. 76–90.
18. Хорватова О. О. Особливості соціального захисту військовослужбовців крізь призму договору довгострокового страхування життя в умовах воєнного стану. *Проблеми правового забезпечення оборони України* : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 28 трав. 2024 р. / упоряд. : Богуцький П. П., Гаруст Ю. В., Заславська Л. В., Пилипчук В. Г. Київ ; Одеса : Фенікс, 2024. С. 216–220.
19. Хорватова О. О. Значення довгострокового договору страхування життя для соціально-економічного розвитку України в умовах воєнного стану. *Траєкторія розвитку бізнесу, управління та права в умовах глобальних ризиків* : збірник тез Міжнародної науково-практичної

конференції, м. Київ, 23–24 травня 2024 р. / за заг. ред. канд. екон. наук, доцента О. В. Безпаленко. Київ : Київський університет ринкових відносин, 2024. С. 363–365.

20. Про страхування : Закон України від 18 листопада 2021 року № 1909-IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2023. № 12–13. С. 28.

21. Договір як універсальна правова конструкція : монографія / А. П. Гетьман, В. І. Борисова, О. П. Євсєєв та ін. ; за ред. А. П. Гетьмана, В. І. Борисової. Х. : Право, 2012. 432 с.

22. Цивільне право : підручник : у 2 т. Т. 2 / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін. ; за ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. Х. : Право, 2011. 816 с.

23. Грін О. О. Договори в цивільному праві України : навчальний посібник / альб. схем. О. О. Грін. Ужгород : Видавництво ФОП Бреза А. Е., 2012. 219 с.

24. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. № 40–44. С. 356.

25. Податковий кодекс України : Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2011. № 13–14, № 15–16, № 17. С. 112.

26. Загальні умови за класом страхування життя 19 – «Страхування життя»: для договорів страхування життя, які укладаються з індивідуальними клієнтами через канал реалізації – Власна Агентська Мережа та Страхові Посередники, основним видом економічної діяльності яких є «Діяльність Страхових агентів і брокерів (код ВЕД – 66.22)» від 27.05.2024. 333 с. / ПрАТ «МетЛайф» : офіційний вебсайт. URL : https://www.metlife.ua/content/dam/metlifecom/ua/PDFs/CONDITIONS/GENGENCONDITIONS_F2F_MetLife2024_1.0.pdf

REFERENCES

1. Bazylevych, V. D. (1998). Rozvytok strakhovoho rynku – stratehichniy faktor kapitalovkladennia [Development of the insurance market is a strategic investment factor]. *Ekonomika Ukrainy*. № 3, 13–23 [in Ukrainian].

2. Bazylevych, V. D. (2000). Strakhovyi rynek Ukrainy [Insurance market of Ukraine]. K. : Znannia. 347 p. [in Ukrainian].

3. Bilenchuk, D. P. & Pavliuk, O. S. (2003). Ubezpechuvaty sia chy strakhuvatysia? Novitnii pohliad na staru problem [To be safe or to be insured? A new look at an old problem]. *Strakhova sprava*. 4 (12), 4–5 [in Ukrainian].

4. Bodnar, T. V. (2007). Dohovirni zoboviazannia v tsyvilnomu pravi. Zah. polozhennia : navch. posib. [Contractual obligations in civil law. General provisions : teaching aids]. Kyiv : Yustynian. 280 p. [in Ukrainian].

5. Horban, N. (2017). Dohovir strakhuvannia zhyttia [Life insurance contract]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. Vol 1, 150–155 [in Ukrainian].

6. Horbach, L. & Kaun, O. (2010). Strakhuvannia : navchalnyi posibnyk [Insurance : a study guide]. K. : Kondor. 520 p. [in Ukrainian].

7. Systemy sotsialnoho strakhuvannia zarubizhnykh krain : navch. pos. [Social insurance systems of foreign countries : Textbook] / Hryhorash, H. V. & Hryhorash, T. F. & Oliinyk, V. Ya. & Subachov, I. T. K. : Tsentr uchbovoi literatury, 2008. 144 p. [in Ukrainian].

8. Derevianko, L. (2005). Strakhovyky – proty dyskryminatsii u nederzhavnomu pensiinomu zabezpechenni [Insurers – against discrimination in non-state pension provision]. *Dzerkalo tyzhnia*. Vol 36 (564) [in Ukrainian].

9. Derevianko, N. (2006). Osoblyvosti strakhuvannia zhyttia ta nederzhavnoho pensiinoho zabezpechennia [Features of life insurance and non-state pension provision]. *Visnyk KNU imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika*. Vol 81–82 [in Ukrainian].

10. Zaliyev, O. M. (2003). Strakhuvannia UA : navchalnyi posibnyk [Insurance UA : Study guide]. / za redaktsiiei d.e.n. O. O. Sliusarenko. K. : Mizhnarodna ahentsiia «BeeZone». 320 p. [in Ukrainian].

11. Zaliyev, O. M. (2006). Ubezpechennia zhyttia : monohrafiia [Life Insurance : monograph]. K. : Mizhnarodna ahentsiia «BIZON». 688 p. [in Ukrainian].

12. Klapkiv, Yu. M. (2020). Rynok strakhovykh posluh: kontseptualni zasady, tekhnichni innovatsii ta perspektyvy rozvytku : monohrafiia [Insurance Services Market: Conceptual Principles, Technical Innovations and Development Prospects : monograph]. Ternopil : TNEU. 568 p. [in Ukrainian].

13. Milovska, N. V. (2024). Pravova rehlementatsiia strakhovykh vidnosyn u period voiennoho stanu v Ukrainy [Legal regulation of insurance relations during martial law in Ukraine]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Serii: yurydychni nauky*. Tom 35 (74), vol 3. 44–51 [in Ukrainian].

14. Milovska, N. V. (2019). Dohovirni zoboviazannia zi strakhuvannia u tsyvilnomu pravi Ukrainy: problemy teorii ta praktyky : monohrafiia [Contractual obligations on insurance in the civil law of Ukraine: problems of theory and practice : monograph]. Kyiv : NDI pryvatnoho prava i pidpriemnytstva imeni akademika F. H. Burchaka NApRn Ukrainy. 488 p. [in Ukrainian].

15. Milovska, N. V. (2018). Pravova pryroda dohovoru osobystoho strakhuvannia [Legal nature of a personal insurance contract]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. Vol 12. 43–47 [in Ukrainian].

16. Osadets, S. S. (2002). Strakhuvannia : pidruchnyk [Insurance : textbook]. Vyd. 2-he. K. : KNEU. 599 p. [in Ukrainian].

17. Khorvatova, O. O. (2024). Stan i perspektyvy pensiinoho zabezpechennia ta strakhuvannia zhyttia kriz pryzmu demografichnoi kryzy v umovakh voiennoho stanu: tsyvilno-pravovy analiz [The status and prospects of pension provision and life insurance through the demographic crisis under the conditions of the war: a civil legal analysis]. *Pravo Ukrainy*. Vol 5. 76–90 [in Ukrainian].

18. Khorvatova O. O. Osoblyvosti sotsialnoho zakhystu viiskovosluzhbovtziv kriz pryzmu dohovoru dovho strokovoho strakhuvannia zhyttia v umovakh voiennoho stanu [Peculiarities of social protection of military personnel through the prism of a long-term life insurance contract under martial law]. *Problemy pravovoho zabezpechennia oborony Ukrainy : zb. materialiv Mizhnar. nauk.-prakt. konf., m. Kyiv, 28 trav. 2024 r. / uporiad. : Bohutskyi P. P., Harust Yu. V., Zaslavska L. V., Pylypchuk V. H.* Kyiv ; Odesa : Feniks. 216–220 [in Ukrainian].

19. Khorvatova, O. O. (2024). Znachennia dovhostrokovoho dohovoru strakhuvannia zhyttia dla sotsialno-ekonomichnoho rozvytku Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [The importance of a long-term life insurance contract for the socio-economic development of Ukraine under martial law]. *Traiektoriia rozvytku biznesu, upravlinnia ta prava v umovakh hlobalnykh ryzykiv : zbirnyk tez Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, m. Kyiv, 23–24 travnia 2024 r. / za zah. red. k.e.n., dotsenta O. V. Bezpalenko*. Kyiv : Kyivskiy universytet rynkovykh vidnosyn. 363–365 [in Ukrainian].

20. On Insurance : Law of Ukraine November 18, 2021 No. 1909-IX. *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR)*. 2023. № 12–13. P. 28 [in Ukrainian].

21. Dohovir yak universalna pravova konstruktsiia : monohrafiia [Treaty as a universal legal construct : monograph]. A. P. Hetman, V. I. Borysova, O. P. Yevsieiev ta in. ; za red. A. P. Hetmana, V. I. Borysovoi. X. : Pravo, 2012. 432 p. [in Ukrainian].

22. Tsyvilne pravo : pidruchnyk : u 2 t. T. 2 [Civil law : textbook : in 2 volumes] / V. I. Borysova (ker. avt. kol.), L. M. Baranova, T. I. Biehoa ta in. ; za red. V. I. Borysovoi, I. V. Spasybo-Fatieievoi, V. L. Yarotskoho. Kh. : Pravo, 2011. 816 p. [in Ukrainian].

23. Hrin, O. O. (2012). Dohovory v tsyvilnomu pravi Ukrainy : navchalnyi posibnyk [Contracts in the Civil Law of Ukraine : textbook] / alb. skhem. O. O. Hrin. Uzhhorod : Vydavnytstvo FOP Breza A. E. 219 p. [in Ukrainian].

24. Civil Code of Ukraine No. 435-IV of January 16, 2003. *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR)*. 2003. No. 40–44. P. 356 [in Ukrainian].

25. Tax Code of Ukraine : Law of Ukraine No. 2755-VI of December 2, 2010. *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR)*. 2011. No. 13–14, No. 15–16, No. 17. P. 112 [in Ukrainian].

26. Zahalni umovy za klasom strakhuvannia zhyttia 19 – «Strakhuvannia zhyttia»: dla dohovoriv strakhuvannia zhyttia, yaki ukladaiutsia z indyvidualnymy kliientamy cherez kanal realizatsii – Vlasna Ahentska Merezha ta Strakhovi Poserednyky, osnovnym vydom ekonomichnoi diialnosti yakykh ye «Diialnist Strakhovykh ahentiv i brokeriv (kod VED – 66.22)» [General conditions for life insurance class 19 – «Life Insurance»: for life insurance contracts concluded with individual clients through the

sales channel – Own Agent Network and Insurance Intermediaries, whose main type of economic activity is «Activity of Insurance Agents and Brokers (VEA Code – 66.22)»]. 2024. 333 p. / PrAT «MetLaif» : ofitsiyni vebseit. URL : https://www.metlife.ua/content/dam/metlifecom/ua/PDFs/CONDITIONS/GENGENCONDITIONS_F2F_MetLife2024_1.0.pdf [in Ukrainian].

O. O. Khorvatova. CIVIL LAW REGULATION OF THE ESSENTIAL TERMS OF THE LIFE INSURANCE CONTRACT IN MODERN CONDITIONS

The article analyzes the essential terms of a life and health insurance contract under the legislation of Ukraine using practical examples. It is stated that the institution of life and health insurance is a reliable and stable financial and legal instrument for solving global problems of both society as a whole and a specific person in particular. The opinions of legal scholars in the field of doctrinal interpretation of the concept of an insurance contract and its essential terms are presented. Based on the norms of the new legislation in the field of insurance, the essential terms of a life and health insurance contract are identified and analyzed. Attention is paid to additional terms of a life and health insurance contract, such as critical illnesses, oncology. Cases of exceptions that exist in the terms of a life and health insurance contract in order to prevent insurance fraud are explained.

Keywords: insurance market, insurance services, life and health insurance, national legislation, insurance contract, life insurance contract, critical illnesses.